Број 218 У Новом Саду у петак 3. октобра 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан дванаћ, а недељом сваким и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску над се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 нов. а на три месеца 8 круна.

Појединки јутарњи бројеви стају 2 новчића.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чанића. Администрација „Заставе“ налази се у кући исте г. Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22.

Појединки јутарњи бројеви стају 2 новчића.

»Србобран« и манастирске земље.

„Радикали су на сабору 1906—1907. године слупали манастирску уредбу, па сада њихови адвокати издају манастирске земље трећину — Мађарима“.

Овако пише „Србобран“ у једном броју. А у другом (219 броју) пише: „Земљу манастира Гргетега, а и других манастира узели су у закуп већином Мађари. (Дакле „већином“). „До тога је дошло“, вели „Србобран“ даље, „издајничком политиком радикала“.

И онда још нешто вели „Србобран“. Каже да је земља продавана по 80 до 90 круна по јутру. И зато се с правом проноси глас, вели „Србобран“, да је мађарско друштво „Јулијан“ новчано помагало Мађаре да купе ту земљу, „а Срби ратари, с малом изнимком, нису могли да дођу до земље“.

Дакле има у „Србобрану“, како је трећина земље дошла у руке Мађара. Па онда да су Мађари већином добили манастирску земљу под закуп и на послетку има, да су скоро сву земљу покуповали Мађари, јер „Срби ратари с малим изузетком нису могли да дођу до земље“.

Дакле „Србобран“ тера и даље своје. Хоће да свисне од беса, што су радикали са манастирском уредбом извојевали велике користи и народу и народној просвети. Излазили су из сабора да омету ту уредбу; обијали су прагове угарске владе, да не потврди ту уредбу, па кад им ништа не помаже, сад лажу. И то дрско, бестидно, јер нису обманути, па да овако говоре, него лажу намерно.

Код свију манастира до сад, огромну већину манастирске земље, са врло малим изузетком узели су Срби под закуп. Тек где где је узео по неко јутро Несрбин. — Земљу манастира Опова, до сад је издано под закуп 250 јутара, узели су сами Срби, осим 4 јутра.

Но како стоји са земљом манастира Гргетега. „Србобран“ је извео 15 Мађара, који су узели земље под закуп у манастиру Гргетегу. Истина је Тамо их је највише узело.

Но „Србобран“ је представио ствар тако, као да су скоро сву земљу узели Мађари, па брже боље д даде да је тако и у другим манастирима.

У манастиру Гргетегу издано је до сад 400 јутара. Издавало се по 2 јутра, а ко је узео 2 јутра могао је задржати још 2 јутра одмах до те земље. Између скоро 150 закупника има 15 Мађара и ти су од 400 јутара узели неких 40 јутари. Ето то је истина, а видели смо како је „Србобран“ изврнуо ту истину. Ми питамо: Је ли поштено тако лагати?!

„Србобран“ бадава плаче за оно старо доба, оно се неће више повратити — У оно доба су или калуђери обрађивали земљу да је било врло мало или ни мало чиста прихода на школу и просвету. Или су издавали земљу под аренду у бесцење и без лицитације. Је ли имао народ наш од тога хасне?!

Дабогме, да по данашњем може доћи на лицитацију и Несрбин те и они купити земљу. Али неће купити сву У Срему ће узети Несрби највише 5 до 6 процената од целокупне манастирске земље. А у Банату ће узети више. Но то ми не можемо спречити. Не можемо с јавне дражбе отклонити Несрбе. Јер и држава и општине кад продају земљу на јавној дражби, не искључују никог, па ни Србе. Не можемо ни ми друге. Не би нам то потврдили.

Овде је питање: Је ли боље овако како је данас, или оно како је било пре?! Је ли наш ратар имао пре хасне од земље?! Није! А просвета? Није ни она. И зар ми зато, што ће негде и Несрби узети под закуп нешто манастирске земље, да бацимо манастирску уредбу, па да и Срби немају ништа. То би хтео „Србобран“.

Али се неће помоћи. Он пише како се поговара да је неко мађарско друштво дало новаца Мађарима да купују земљу, јер иначе не би могли онако велику аренду платити. А ко је дао новаца Србима који су 9 пути толико узели? Та било је места где је и више плаћено од 80 до 90 круна по јутру и ту су земљу Срби купили.. Купили су је по то, јер је то ванредна земља и јер је после ове добре године скупа аренда. Они су 80 до 90 круна по јутру плаћали за врло добру земљу и тамо где није било других лицитанта до ли самих Срба.

Но нека „Србобран“ само дражи, клевета и лаже и даље, ништа му не помаже. Бадава он пише: „Ако још ни сад није српски народ у Срему увидео какву гују греје у недрима, онда није заслужио боље суд бине“. Не бој се „Србобране“! Баш твоје лажи отвориле би народу у Срему очи, да му те очи нису отворене. Види народ ко то плаче због манастирске уредбе, као да му је мати умрла. А манастирска уредба ће се извађати даље. Народ наш доћи ће до много хиљада јутара земље, а наше школе и просвета до чистог прихода од тога

А ако „Србобран“ своје лажи и клевете посипа и даље по манастирском питању, ми узимамо да он тим ђубретом ђубри манастирске земље, јер што он горе, тим ће бити по ствар боље.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Сви су изгледи, да ће се међународна конференција ускоро састати. Ни Турска ни Србија не надају се бог зна колико од те конференције. Аустроугарска је врло огорчена на Француску и Енглеску, које су највише радиле на томе, да се на међународној конференцији решава и о отштети Србији и Црној Гори. Бечки листови веле, како Аустро Угарска не само неће пристати, да се један део уступи Србији, него неће дозволити ни да се новопазарски санџак подели између Србије и Црне Горе. Јасно је, да се у Бечу врло боје, да се на тај начин непосредно споје Србија и Црна Гора, а још више, да Србија добије преко Црне Горе слободан излаз на море и тиме постане економски потпуно независна од Аустроугарске.

У Србији трају још непрестано демонстрације против Аустрије. У Београду је синоћ грдна маса света приредила овације пред енглеским посланством, станом наследника престола, војним министарством и касарном 7. пука. Говорници су одушевљено поздрављали војску и истицали, да су народ и политичари Србије рекли своју реч, једино још војска има да каже своју. Заповедник 7 пука одговорио је, да је војска увек била уз народ, па ће и сад бити. Оч кује краљеву заповест. Са тога збора послат је брзојавни поздрав енглеском министру Грају, у којем се вели, како се народ српски нада, да ће се Енглеска узвисити изнад данашњих европских начела, погодбе и пазара и заступати начела правде и правичности. Иначе је Србија решена, да изврши ма и самоубиство, ма се препородила тек онда, кад Европа буде више морална.

У владиним круговима у Србији изјавили су: ако међународна конференција не буде од повољних успеха по Србију, данашња влада, која је учинила све, да се мир одржи, уступиће своје место другој влади, која ће повести рачуна о жељи народној и повести га у рат.

У Париз је стигла из Београда вест, да ће Пашић, по споразуму између српске владе и краља, отпутовати у Петроград, да тамо поради у корист Србије.

Одговор црногорске народне скупштине народној скупштини у Србији изазвао је необично одушевљење.

Пре неки дан се на Цетињу искупила била грдна чета Црногораца пред зградом српског посланства. Одушевљено је клицало „браћи у Србији и заједничком раду Црне Горе и Србије“. По целој Црној Гори држе се зборови против анексије а траже од владе одлучнији рад, да би се очували интереси Црне Горе и српског народа.

У Босни и Херцеговини влада велика узрујаност Независни листови Срба православних и муслимана, „Српска Рајеч“, „Мусават“, „Народ“ и „Хуријет“, као што смо већ јавили престали су излазити. — Хрвати су незадовољни, што се не излази њиховим тежњама на сусрет. Хрватско изасланство, које се вратило из Будимпеште, јада се, како је угарски министар-председник Векерле јако наглашавао пред њим право Угарске на Босну и Херцеговину. Нарочито је Хрвате озлоједио најновији догађаји у Мостару. Тамо су Хрвати приредили збор у корист анексије Босне и Херцеговине Хрватској. Католички владика Букоњић хтео је да том приликом пошље један захвални брзојав владару и предвео је због тог једно изасланство сресном начелнику барону Пинтеру. Овај је забранио одашиљање тога брзојава, јер је био упућен „цару аустријском и краљу хрватском“ и у њему тражено уједињење свију „хрватских“ земља под скиптром дома Хабсбуршког. Пинтер није хтео шта више ни да прими то изасланство. Букоњић је одмах дојурио у Сарајево, поднео тужбу земаљском поглавару и изјавио, да неће ни слично, ни званично опћити са сресном власти. Поглавар земље скинуо је забрану са тог брзојава, који је краљу одмах и отпослат.

У Бечу се љуто поплашили, што се бојкот против аустријске робе проширио не само по Турској, него је почео да хвата корена и у Србији, Црној Гори, па чак и Босни и Херцеговини. Виде опасност, да ће енглеска роба потиснути сасвим аустријску и виде грдну штету, коју ће отуда Аустрија имати. Турска чини своје војне припреме. Званично се вели, како ће Турска сачекати решење међународне конференције, но она хоће за сваки случај да је потпуно спремна јер је у питању њен даљи опстанак. Не буде ли се могла задовољити решењем те конференције она ће с оружаном руком спрати повреде и лаге, које су јој нанесене

Министарско решење у ствари беочинске каје.

Пре недељу дана донели смо укратко у „Застави“, како гласи министарско решење у ствари беочинске каје

Наши су се противници згранули. Они у оволики успех нису могли веровати И тврдили су, да је та „Заставина“ вест скроз лажна. Говорили су, да то није могуће, и да ће дати и имање и главу, ако

„Застава“ има право. Изгубили бе и главу и имање, јер је од слова до слова истинито све оно што је изнела „Застава“

Ево доносимо од слова до слова министарско решење у верном преводу. Из тога решења види се ово:

Министар председник одбија уток „Уније“ и Јосифа Лукача и одобрава решење саборског одбора, да се нова беочинска кајa изда на лицитацију, јер је лицитација у интересу народних фондова.

Но министар председник је у том свом решењу изрекао и с тим је осветљена једна мрачна страна у тој жалосној ствари беочинске кајe Обелодањено је, да краљ није потврдио купопродајни уговор који је управа манастира Беочина са знањем и одобрењем тадањег саборског одбора склопила са фирмом Редлих Оренштајн-Шпицер. Манастирска је земља незаконито у грунтовници спроведена на споменуту фирму и незаконито су јој и доцније продане још неке парцеле манастирске земље, што су тадањи саборски одбор, на челу са пок патријархом Бранковићем, и тадањи фискал народних фондова др, Полит криво, погрешно и на штету нашу тумачили 8. тачку купопродајног уговора, који није ни поднашан краљу на одобрење, дакле који краљ није ни одобрио нити је то учинио наш сабор. Угарски министар председник је у својој одлуци изнео на јавност све ово и заузео сасвим правилно становиште. Све ово је од врло велике вредности по нас и од врло велике важности по исход парнице, која ће без сумње кренути. Није дакле наше право окрњено, наше право за будуће остаје. Сваки други сличан уговор мораће пећи наш сабор и има га одобрити краљ. Нову кају можемо продати на јавној дражби, па ко даде више А за ону незаконитост, тражићемо лека. Саборски одбор издао је за сад ту ствар дру Ђорђу Красојевићу фискалу народно црквених фондова за Хрватску и Славонију и тражи од њега правно мишљење.

А сад доносимо цело решење министрово у ствари кaје:

Кр. уг. министар-председник.
528/М. П. II

Преузвишеном и Високопреосвећеном Господину

Лукијану Богдановићу,

правом тајном саветнику, источно-православном српском епископу будимском, администратору карловачке архиепископије и српске митрополије, као председнику православног срп. нар. црквеног саборског одбора

у Срем. Карловцима.

Преузвишени и Високопреосвећени Господине Епископе!

Православни срп. нар. црквени саборски одбор у ствари намераваног давања у закуп земље, у којој има кaје, а која је својина српског православног манастира Беочина, својом одлуком, донесеном 25. августа 1906 год. под бројем 4279 С О/1067., упутио је управу беочинског манастира, да позове оне, који су ради закупа већ поднели понуде, наиме Јована Ленардучија и другове, Унију деоничарско друштво беочинске творнице кaје и инжињера Јосифа Лукача, да своје понуде допуне са општим планом и прорачуном за градњу творнице као и за насип, који се има подићи у сврху куповине манастирског иметка; даље да манастирска управа даде претходно изготовити топографски нацрт непокретнина, које ће се дати у закуп и тај умноживши, да га заједно са уговорним условима праводобно стави на расположење оној тројици понудилаца с тим позивом да понудиоци тражени прорачун и план у најкраћем затакав рад потребном, времену поднезу манастирској управи, а управа да их подастре саборском одбору.

Против те одлуке саборског одбора конкуренти ради закупа, Унија деоничарско друштво беочинске творнице кaје и мерник Јосиф Лукач, поднели су уток у коме моле да се одлука саборског одбора уништи и упути саборски одбор, да у ствари закупа отпочне лично преговоре, јер, кад би се држали услови, које је прописао саборски одбор, морали би обелоданити творничке тајне а то се противи њиховом интересу; осим тога и зато, што „Унија“ деоничарско друштво беочинске творнице кaје, као правни наследник фирме Редлих-Оренштајн Шпицер тврди, да у смислу купо-продајног уговора, склопљеног са манастиром 27. јануара 1891 године и потврђеног од Његовог царског и краљевског апостолског Величанства, има права, да може купити сву земљу са кајом, која се налази у својини манастирској, то пак своје право хоће да употреби и манастир се не може ни упуштати у погледу давања земље под закуп у преговоре са другим него са „Унијом“.

На почетку наведену одлуку саборског одбора, услед призива уложених против ње, поново сам испитао и одлуку ту потврђујем, а призиве одбијам.

Призивачи са њиховом молбом морали су се одбити, а одлука саборског одбора морала се одобрити зато, што се речена земља, у којој има кaје, напуштањем личних преговора, а путем јавног стечаја под бољим условом по манастир може издати под закуп, даље што одређивање услова за стечај односно издавање у закуп сачињава искључиво право онога који даје у закуп

При оцењивању одлуке саборског одбора, против које је уложив уток, није се могла узети у обзир она тврдња „Уније“ деоничарског друштва беочинске творнице кaје, да је деоничарском друштву пресвију Његовим Величанством осигурано право куповине на земљу с кaјом, која је својина српског православног манастира Беочина јер Његово Величанство својом највишом одлуком од 20 августа 1895. године дало је своју највишу дозволу само на то, да се 29 јутара 341 хвати земље, коју је фирма Редлих-Оренштајн Шпицер донде имала у закупу, прода за 100 хиљада форината, а уговор између манастира и фирме у погледу продаје ове земље, склопљен 27. јануара 1891. године, није био предмет највишег одобрења

О овом с позивом на поднесак саборског одбора од 8. марта 1907. год под бр. 757. и уз повратак свију списака што се на њ односе, извештавам Вашу Преузвишеност ради даљег поступка.

Како сам се, испитујући спис се гледе ових садањих преговора у ствари закупа, уверио, да у погледу више пута споменуте највише одлуке Његовог Величанства од 20. августа 1895. године у ствари продаје 29 јутара и 341 хват земље са кajом, код црквених автономних власти влада погрешно схватање, част ми је Вашу Преузвишеност известити, да би саопћила саборском одбору да споменутом највишом одлуком није одобрен уговор о продаји земље, склопљен између манастира и подузимачке фирме 27. јануара 1891. год. него је само дозвољено, да се упитна земља прода за 100 хиљада форинти, односно после ове највише одлуке требало је купопродајни уговор склопити исти ради потврде подастрети и на основу тога уговора потпис исходити.

Отуда потиче, да је право својине на основу уговора од 1891 године, који садржи и друга утаначења, а који није био одобрен, неумесно грунтовнички преписано и да је у смислу и иначе погрешно и по манастир штетно тумачење 8. тачке уговора без највише дозволе Његовог ц. и кр Величанства међувремено, спроведена продаја његових парцела, на почетку 1899 год. 6 јутара (по 1600 □ хвати) и 1076 хвати и 1899 године 13 јутара (по 1600 □ хвати) и 430 хвати земље, била незаконита.

Међутим са умирењем виним, да автономне црквене власти при сада намераваном давању у закуп, поучивши се у прошлости стеченим искуством, поступају са потребном бриљивошћу и обазривошћу. Међутим упозоравам путем Ваше Преузвишености саборски одбор: како издавање земље у закуп ради употребе у рударске сврхе иде са променом земљишног стања, боље рећи убија вредност у закуп издане земље, те се тако издавање у закуп у самој ствари једва разликује од продаје, то се уговор о намераваном издавању у закуп, који би се и иначе у смислу уредбе, коју је донео сабор од 1906 и 1907. годане о руковању манастирских добара, имао ради одобрења поднети влади, има у своје време ради највишег одобрења мени подастрети.

У Будимпешти 30. септембра 1908 године

Векерле с р.

Каже да неће.

Има у „Србобрану“ како су на дан инсталације патријарха председници клубова били позвани у двор на ручак И како председник самосталног клуба није хтео и т. д. и т. д.

А ствар је у томе, што је му опет нешто добро дошло „Србобрану“ да слаже. Председник самосталног клуба није био ни зват у двор. Председници клубова у опште нису позвати. Позват је био само саборски одбор.

Ми не знамо зашто је „Србобран“ о том уопште писао А кад је већ хтео писати, требао је да напише: „Председник самосталног клуба није био зват, као ни други, али да је био зват, он не би дошао

Али тако је то Лажу и кад се нешто догоди а лажу и кад се нешто не догоди

Но кад је о ручку реч, онда има друга ствар коју треба забележити Посланици самосталне странке били су позвани као и сви други посланици на ручак у магистратској дворани.

Решили су да не оду То је да могу писати: Нами не треба ручка, нисмо гладни Лепо! Али је некима било жао да пропадне тај ручак Те су неки дали своје позивнице другим самосталцима, који су били у Карловцима. Нек ручак остане у странци

И заиста се догодило, да су неки који нису били позвати, отишли на ручак То показује заспитање и оних који су отишли незвани и оних који су тима дали позивнице Ти људи мисле, доста је кад је један самосталац позван, може за њега отићи ма који други самосталац.

Тако се догодило да је неко од аранжера позвао једног таквог самосталца незваног госта да му покаже карту А самосталац је у забуни убрисао прво трипут уста па онда рече. „Имајте извинити да сам овде сад за време ручка посланик Милан Будимљевић, јер имам његову карту.“

Као што се види иде та сорта и незвана на ручак Него су лепо удесили: Једни се давно хвале нећемо, а други овако у потаји није да крадају, него им све пуца за ушима.

Ми смо ово изнели само за то, јер је то самосталско огледало. Такви су они и у свему другом.

Брзојави „Застави“.

Стигли 2. октобра.

Србија и Црна Гора.

Будимпешта. Овамо су стигле вести из Београда, да ће краљ Петар захвалити. (Ова вест је из познате кујне, те јој се не може веровати Пр. ур. „Заст.“) Ако дође на владу престолонаследник Ђорђе, у изгледу је рат. И у Црној Гори је стање врло ратоборно.

Догађаји у Црној Гори.

Цетиње. Црногорска скупштина великом већином гласова закључила је рат. Кад да отпочне, то је поверено кнезу Николи

Дубровник. Српском заступнику на Цетињу рекао је кнез Никола: У овим тешким часовима треба да престану сви неспоразуми и срдња. Уверен сам да муж моје упокојене кери никад није ковао против мене што рђаво Неспоразуми су вештачки сплетени. У интересу Србије су интереси Црне Горе. Браћа смо, помозимо једно другом. У Цетињу престала је срџба против Србије, али је велико огорчење против Аустро-Угарске.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.